

III. „ wegens de moeite, welke zy in huis ver-
 Hoofdst. „ oorzaakt had, waarna zy in myne kamer
 „ trad, om ook my verſchooning af te vra-
 „ gen, en my te zeggen dat zy nooit weder
 „ wyn zoude drinken. Ik antwoordde haar
 „ dat die drank zeer goed was, mids dat
 „ men denzelven voorzigtiglyk gebruikte,
 „ en dat het haare ſchuld was dat zy 'er zich
 „ kwalyk by bevonden had. Zy erkende
 „ dat het waar was, doch betuigde dat het
 „ niet in haare magt ſtond zich te matigen,
 „ en dat 'er niets beter voor haar op was,
 „ dan 'er zich geheel van te onthouden.
 „ Dit verſtandig befluit heeft zy volmaakte-
 „ lyk opgevolgd; want men heeft haar na
 „ dien tyd noch wyn, noch ſterken drank,
 „ zien gebruiken.”

Na dit verhaal, het welk wy genoegzaam met Kolbe's woorden hebben willen voorſtellen, merkt hy aan dat de dronkenschap, hoe ſterk zy fomtyds by de Hottentoten zyn moge, hen nooit tot die misdaden, welke zy in Europa voortbrengt, doet overſlaan. Zy is nimmer oorzaak dat zy zich aan hoererye of overſpel ſchuldig maken. Alle burgerlyke wanorden, tot welken zy aanleiding geeft, zyn twiſten en vegtereyen, die dikwyls zeer geweldig en bloedig zyn. Dit heeft egter alleenlyk plaats onder de mannen; de vrouwen ſlaan elkanderen maar zeer zelden, en haare vegtereyen zyn nooit van wreedheid verzeld. Haare tegenwoordigheid voorkomt zelfs de kwade gevolgen der twiſten, die de mans onder elkanderen hebben. Eén woord van haare zyde is magtig

tig om de hevigte gefchillen te doen eindigen. De vrouwen behoeven flegts te verfcynen, zonder een woord te fpreken, om de vegters de wapenen te doen ontval- len: na verloop van een kwartier uurs zyn ze, indien de zaak van geen zeer groot gewigt is, weder zulke goede vrienden als te vo en; zy gaan dan weder by elkanderen zitten om hunne pyp te rooken. Het is onder hen een bewys van vriendschap, in eenen ronden kring te gaan nederzitten, en elk een haal of drie uit dezelfde pyp te doen, welke zy laten rond gaan, tot dat zy geheel is uitgerookt. Doch wanneer het gefchil over eene zeer ernftige zaak ontftaan is, of de partyen zeer boos op elkanderen zyn, dan vernoegen zy zich met hunne hevigheden op te fchorten, tot dat de vrouwen vertrokken zyn, en dan vargen zy den fttyd weder met groter woede aan. Dewyl zy voor het over ge nooit anders vegten dan met ftokken, zyn de bekommeringen der vrouwen juist niet zeer groot. Hunne gevegten dienen hun tot eene foort van tydverdryven, en veroorzaken, op het ergfte genomen, flegts eenen bebloeden kop. Zelden komen de vrouwen te voorfchyn, dan wanneer de pieken, welke zy *Hasfaguyes* noemen, in het fpel komen: want van boogen of pylen bedienen zy zich nooit in hunne onderlinge twiften. Het gebeurt egter d'kwyls dat velen, eer de vrouwen nog tusfchen beiden gekomen zyn, reeds op den grond u't efrekt liggen.

III. Een ander gebrek, dat onder de Hottentotten zeer algemeen is, is luiheid. De-
 Hoofdst. zelfve is onbegrypelyk groot, het zy men
 Luiheid de Hottentotten beschouwe ten aanzien van
 een alge- de hunne verftandelyke of van hunne ligchame-
 meen ge- lyke vermogens. Daar is geen volk onder
 brek on- der de
 Hotten- totten. ken of arbeiden dan zy. Men zoude zeg-
 gen dat zy hun geluk doen bestaan in
 eenen ftaat van werkeloosheid en onagt-
 zaamheid. Schoon zy zekerlyk zo be-
 kwaam zyn om te denken en ontwer-
 pen te smeden als eenige andere Natie,
 willen zy zich hiertoe geene moeite geven.
 Redeneren is, volgens hun begrip, arbei-
 den, en arbeiden is eene grote ftraf in het
 leven. Zy geloven dat niets voor de men-
 schelyke Natuur betamelyker of aangena-
 mer is dan de ledigheid; en dus brengen
 zy ten minften drie vierde delen van den
 dag in dezelve door. Zy willen die din-
 gen, waarop zy het meest gezet zyn, in-
 dien zy ze niet volftrektelyk noodig hebben,
 liever misfen, dan zich bezigheden getroos-
 ren om ze te verkrygen. Niets kan hen
 uit hunne rust trekken dan eene volftrekte
 noodzaaklykheid. Niets dan eene dringen-
 de en gevoelige nooddrift, of eene geweldi-
 ge dritt, kan de zucht tot werken in hun op-
 wekken. In dat geval wyken zy geen ander
 volk in werkzaamheid en naarftigheid;
 doch wanneer zy hunnen wensch verkregen
 hebben, vervallen zy weder tot hunne
 vorige traagheid, die hun aangeboren
 fchynt.

Waar-

Waarschynlyk is het aan deze alge- III.
 meene luiheid toe te schryven, dat zy zeer Hoofdst,
 morfig zyn in het eten en drinken. Dat Zy zyn
 gebrek hebben zy onbetwistbaar; doch het zeer
 is wel te denken dat de Schryvers 'er op morfig
 eene zeer vergroete de wyze van gesproken in hun
 hebben. In het byzonder zegt *Merklin*, eten en
 dat alle Hottentotten, zonder onderscheid, drinken,
 de ingewanden van Dieren, met derzelver
 vuiligheid 'er in, half raauw inzwelgen.
 Indien men hem geloven mag, raakt het hun
 weinig of die ingewanden versch, dan of zy
 stinkend en bedorven zyn; zy eten ze, ho-
 danig zy ook zyn mogen, met eene onbe-
 grypelyke gretigheid. — Maar *Kolbe*,
 die verklaart in het land der Hottentotten,
 verscheidene dagen agtereen, met hun ver-
 keerd te hebben; die dus gelegenheid gehad
 heeft om eenigszins te onderzoeken hoe zy
 hunne spyzen toebereiden en eten, getuigt
 nooit iets dergelyks gezien te hebben. Hy
 verzekert integendeel dat zy de ingewanden,
 welke zy willen eten, eerst afwasfchen, en,
 na dezelve van hunne vuiligheid ontdaan
 te hebben, in schoon water overleggen,
 waarna zy ze in het bloed van het Dier la-
 ten opkooken, doende zy 'er ook somtyds
 een weinigje melk by. Wanneer zy geen
 bloed hebben, dan roosten zy ze op ko-
 len; want zy hebben noch roosters, noch
 iets anders om in derzelver plaatse te ge-
 bruiken. Zekerlyk zyn zy ten dezen op-
 zigte morfig genoeg om eenen Europeaan
 te mishagen, maar zo erg niet als *Merklin*
 hen beschryft. Voor het overige verz-ke-
 ren

III. ren zy, die de nieuwsgierigheid g^ahad heb-
 Hoofdst. ben van die gekookte ingewanden te proe-
 ven, dat zy ze zeer goed zouden bevonden
 hebben, indien zy de Koks niet gekend
 hadden, of het denkbeeld van derzelve
 morfigheid uit hunne verbeelding hadden
 kunnen bannen. — Men beschuldigt hen
 ook zeer te onregt, van zich, op welke
 plaatsen, en by welke luiden zy zich bevin-
 den, te overladen. Men kan geen groter
 valschheid dan deze uitdenken, en ten dien
 aanzien heerscht by geen volk groter geest
 van onthoudinge.

Zy be-
 fineeren
 hunne
 lichamen
 met vet,
 het welk
 zy met
 roet men-
 gen.

Het geen hen nog morfiger maakt, is dat
 zy de gewoonte hebben van hun ligchaam,
 van de voetzool tot den hoofdschedel, te
 besmeeren met boter of schaapenvet, ver-
 mengd met roet, het welk zy onder van
 hunne potten afdalen. Daar zy uit de na-
 tuur van eene olyfkleur zyn, willen zy,
 door zich dus te verwen, hunne aangebo-
 rene kleur donkerer maken, het geen naar
 hunne gedagten fraayer staat. Zy onder-
 houden die gewoonte zeer zorgvuldiglyk
 van hunne vroegste jeugd af, en men mag
 zeggen dat dit de eenigste byzonderheid is,
 waarin zy niet lui zyn. Wanneer dit onbe-
 vallig smeersel door de Zonne, door het
 stof, of door eenige andere oorzaak, is
 weggeraakt, dan verzuimen zy geenen tyd
 om het te vernieuwen. Alles moet agter-
 staan voor dit gewigtig werk, en niemand
 hunner blyft in het opvolgen van die mis-
 selyke gewoonte nalatig. De armsten bedie-
 nen zich van oude boter of vet, het welk
 hen

hen zo verſchriklyk doet ſtinken, dat men III,
 hen ter naauwer nood durft naderen, en Hooiſt,
 hen reeds kan ruiken eer men hen ziet.
 Maar zulken, die ryker zyn, hebben in dit
 geval eene grote kieſchheid. Zy beſtryken
 zich nimmer dan met verſche boter,
 of met het beſte vet dat zy kunnen
 magtig worden. Zy beſmeren ook de
 vellen die hun om de ſchouderen han-
 gen, en voor mantels dienen, indien zy
 maar niet te arm zyn om de koſten, welke
 hiertoe vereiſcht worden, goed te maken.
 Hoe ryker zy zyn, hoe meer ſmeerſel zy
 gebruiken; daarin beſtaat al hun overdaad,
 en daaraan kent men de luiden van midde-
 len, die genegen zyn om figuur te maken;
 hierin is, om kort te gaan, de eenigſte onder-
 ſcheiding van rang onder de Hottentotten
 gelegen.

Het zonderlingſte is dat zy, wel ver van Zy zyn
 zich ooit van vet van viſch te bedienen, zeer af-
 van hetzelfde eenen ſterken afkeer hebben, keerig van
 ſchoon zy met genoeg viſch kunnen eten. en gebrui-
 Zy kunnen niet velen dat dit vet hun lig- ken dit
 chaam, of hunne klederen, aanrake. Dapper nooit tot
 tast dan zekerlyk mis, wanneer hy verhaalt ſmeerſel,
 dat de Hottentotten het vet van eenen do-
 den Walviſch, die op zekeren tyd aan hun-
 ne kunst kwam aandryven, met gretigheid
 gegeten, en met handenvol gegrepen heb-
 ben. Indien dit waar is, moeten zy ſederd
 dien tyd zeer veel veranderd zyn; want het
 is zeker dat zy thans zeer afkeerig zyn van
 vet van viſch, en vooral van dat van Wal-
 viſchen. Het is niet onaartig te zien,
 hoe

III. hoe zorgvuldig zy zyn om te maken dat
 Hoofdst. niets dergelyks aan hun lyf of aan hunne
 klederen kome, en men mag hieruit beslui-
 ten dat de afkeer van dit vet hun natuur-
 lyk, en dus onverwinnelyk is.

Meenin-
 gen van
 verschei-
 dene
 schryve-
 ren we-
 gens
 de oor-
 zaak van
 dit smeere-
 ren.

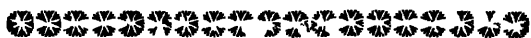
Het is waarschynlyk dat de schryvers niet
 gelukkiglyk geslaagd zyn, in de oorzaken,
 waarom de Hottentotten hunne lichamen
 dus besmeeren, aan te wyzen. *Merklin*,
Vogel, en *Vader Tachard*, zeggen dat zy het
 doen om zich op te schikken, wordende het
 denkbeeld wegens hunne rykdommen, goe-
 den smaak, en pragt, gevormd naar de veel-
 heid en de hoedanigheid van boter en vet,
 waarmede zy hunne lichamen of hunne kle-
 deren bedekken. Doch dit is de eerste oor-
 zaak van deze gewoonte niet, maar veeleer
 de tweede. — *Boeving* beweert dat zy
 hierdoor hun ligchaam vlugger willen ma-
 ken. Wy erkennen dat vet zeer geschikt is
 om de leden lenig en derzelver bewegingen
 gemaklyk te maken, dat 'er ook geen volk
 is, zo lenig en vlug van ligchaam als de
 Hottentotten, zodat men onder hen som-
 tyds menschen vindt, die de gezwindste
 paarden vooruit loopen. *Kolbe* spreekt van
 een Hottentot, die op zekeren nagt uit het
 Gouvernement aan de Kaap vertrok, om
 zich naar een Landhuis van den Gouver-
 neur, het welk vyf mylen vandaar afwas,
 te begeven: en dat hy des anderen daags
 's morgens brood met zich bragt, het welk
 hy vandaar had medegenomen, en dat nog
 warm genoeg was om de boter, die men 'er
 op smeerde, te doen smelten. — De
 be.

bekwaamheid der Hottentotten, om snel te III.
 loopen, is zo algemeen bekend, dat niemand Hoofdst.
 hun, onzes wetens, dien lof betwist, of
 ontkend heeft dat zy het gezwindste volk
 der waereld waren. Zelfen zyn zy niet
 onkundig van hunne meerderheid ten dezen
 opzigt e, en dragen'er groten roem op.
 Somtyds, doch zeer zelden, maken zy een
 misbruk van dit vermogen, waaromtrent
 wy het volgende voorbeeld vinden aangete-
 kend. — Een Hollandsch Matroos, die
 aen de Kaap aankwam, ontmoette eenen
 Hottentot, aan wien hy een rolletje tabak,
 omtrent twintig ponden wegende, overgaf,
 om het te dragen. De Hottentot nam het
 rolletje, en begaf zich met den vreemdeling
 op weg; hy vroeg denzelven vervolgens of
 hy hem eens hard wilde zien loopen. Ja,
 loop eens, zeide de Matroos; en daarop
 antwoordde de andere: kom: ik zal u ge-
 noegen geven; terstond vloog hy met zulk
 eene snelheid voort, dat hy in een oogen-
 blik uit zyn gezigt was. De Matroos was
 zo verwonderd over de gezwindheid van
 den Hottentot, dat hy niet eens dacht om hem
 na te volgen, en nimmer heeft hy dezen,
 of zyne tabak weér gezien. Hoe groot onder-
 tusfchen de gezwindheid van dit volk ook
 zyn moge, is het egter niet te denken dat
 zy derzelve vermeerdering op het oog heb-
 ben, wanneer zy zich besmeeren; ten min-
 sten heeft men hen dit nimmer als eene re-
 den van die gewoonte hooren bybrengen.
 In het vervolg zullen wy gelegenheid vin-
 den om van de handigheid, welke zy in
 ve-

III. vele gevallen doen blyken, in het byzon-
 Hoofdst. der te spreken. — De beste reden, welke
 men geven kan wegens de manier om zich
 te besmeeren, is getrokken uit hunne levens-
 wyze, en uit de lugtfreek, waarin zy wo-
 nen. Dewyl zy genoegzaam geheel naakt
 gaan, zoude de hitte, indien zy hun lig-
 chaam niet met vet besfreken, hen gantsch
 en al doen verzwakken, en dus hunnen
 dood verhaasten, dewyl dezelve in het land
 hunner inwoninge ongemeen groot is; doch
 nu worden hunne zweetgaten door dit vet
 vernaauwd, waardoor eene al te sterke uit-
 waasfeming voorgekomen, en de huid in
 eenen goeden staat gehouden wordt.

De Hottentotten worden zeer oud. Voor het overige moeten wy aanmerken dat (gelyk de ondervinding leert) de groote morfigheid der Hottentotten niet nadelig is voor hunne gezondheid; dat dezelve hen geenszins belet zeer oud te worden. — Maar zeer zelden vindt men dat zy met ziekten of ongemakken gekweld zyn. Wy spreken in het algemeen van de Hottentotten, die hunne levenswyze naar het land, waarin zy wonen, schikken, en hunne dagen, door het onmatig gebruik van wyn of sterken drank, niet verkorten. Het is egter zeker dat zodanigen, die van de matige levensmanier hunner voorouderen afwyken, aan ziekten onderhevig zyn, die onder hen te voren onbekend waren. Het vleesch zelfs, naar de wyze der Hollanderen of andere Europeanen toebereid, is bevonden voor hun zeer gevaarlyk te zyn. *Dapper* verzekert dat de Hottentotten van de eene

en andere sexe den ouderdom van 80, 90, III.
 100, 110 of 120 jaren, bereken. Hy beweert Hoofdst.
 zels dat sommigen tot den ouderdom
 van 130 jaren gekomen zyn. Men kan
 niet ontkennen dat zy vry oud worden, doch
 het is niet wel mogelyk daaromtrent, zelfs
 in het algemeen, iets zekers te bepalen.
 Alles wat men met reden mag vaststellen,
 is dat men onder hen meer oude luiden
 vindt dan onder eenige Natie van Lu opa.
 Voor het overige behouden zy hunne krag-
 ten tot eenen zeer hogen ouderdom. *Kolbe*
 berigt dat hy verscheidene van die hoogbe-
 jaarden gekend heeft; en onder a de en
 eenen, dien g loofwaardige luiden verze-
 kerden reeds gezien te hebben, toen men
 in den jare 1652 het Fort begon te bouwen,
 en die toen al het voorkomen had van een
 man van 40 jaren, terwyl men hem in den
 jare 1713 niet boven de vijftig jaren zoude
 toegeschreven hebben, schoon hy toen ten
 minsten 100 jaren moest bereiken. Deze
 maa vertelde dat hy nooit ziek geweest
 was, en zelfs nimmer eenige pyn gevoeld had.

TWEEDE AFDEELING.

*Over de uiterlyke Gedaante, en Kleeding der
 Hottentotten.*

De Hottentotten zyn in verre na zo le- Het ge-
 lyk niet als zy afgebeeld worden. Onder laat der
 de Hotten-

III. de byzonderheden, welke den Europeanen
 Hoofdst. meest in hun tegenstaan, zyn de stank,
 totten, welken zy van zich geven, en hunne mor-
 hun hair figheid, de voornaamste. Hun hair ziet 'er
 en baard. bovenal zeer afzienlyk uit. Dewyl zy het
 nooit kammen of zuiveren, en het genoeg-
 zaam dagelyks met eene grote menigte vet
 en een mengfel van roet bestryken, verza-
 melt 'er zig zo veel stofs en andere vuilig-
 heid in, dat het in elkanderen verward is,
 en wel gelykt naar zwarte schapenwol. Dit
 is egter alleenlyk waar ten aanzien der man-
 nen; want de vrouwen laten het hair nim-
 mer zien, maar houden het altyd onder haa-
 re mutsen. De zorg der Hottentotsche
 Vrouwen, in het hair te verbergen, heeft
 het lang twyfelagtig gemaakt hoe zy ten
 dezen aanzien gesteld waren; doch men
 verzekert dat het met haar even als met de
 mannen van alle Negerische Natien gelegen
 is; dat zy namelyk kort, wollig-en git,
 zwart hair hebben. De baard der mannen is
 nooit zeer dik; dezelve hangt een weinig
 beneden de kin af, en vertoont zich gekruld
 als wol; hunne knevels zyn op gelyke wyze
 omgekruld.

Hun ge-
 laat. Wat hun voorkomen betreft, daaromtrent
 kan men aanmerken dat zy, ver van iets
 verschriklyks of wildste vertonen, de vrien-
 delykheid, om zo te spreken, op hunne
 aangezigten geschilderd hebben. Het lelyk-
 ste dat aan hun is, is de platheid en breed-
 te hunner neuzen, en de grootte van hunne
 lippen, inzonderheid van de bovenlip. Dit
 hebben zy gemeen met alle Negeren; zy wor-
 den

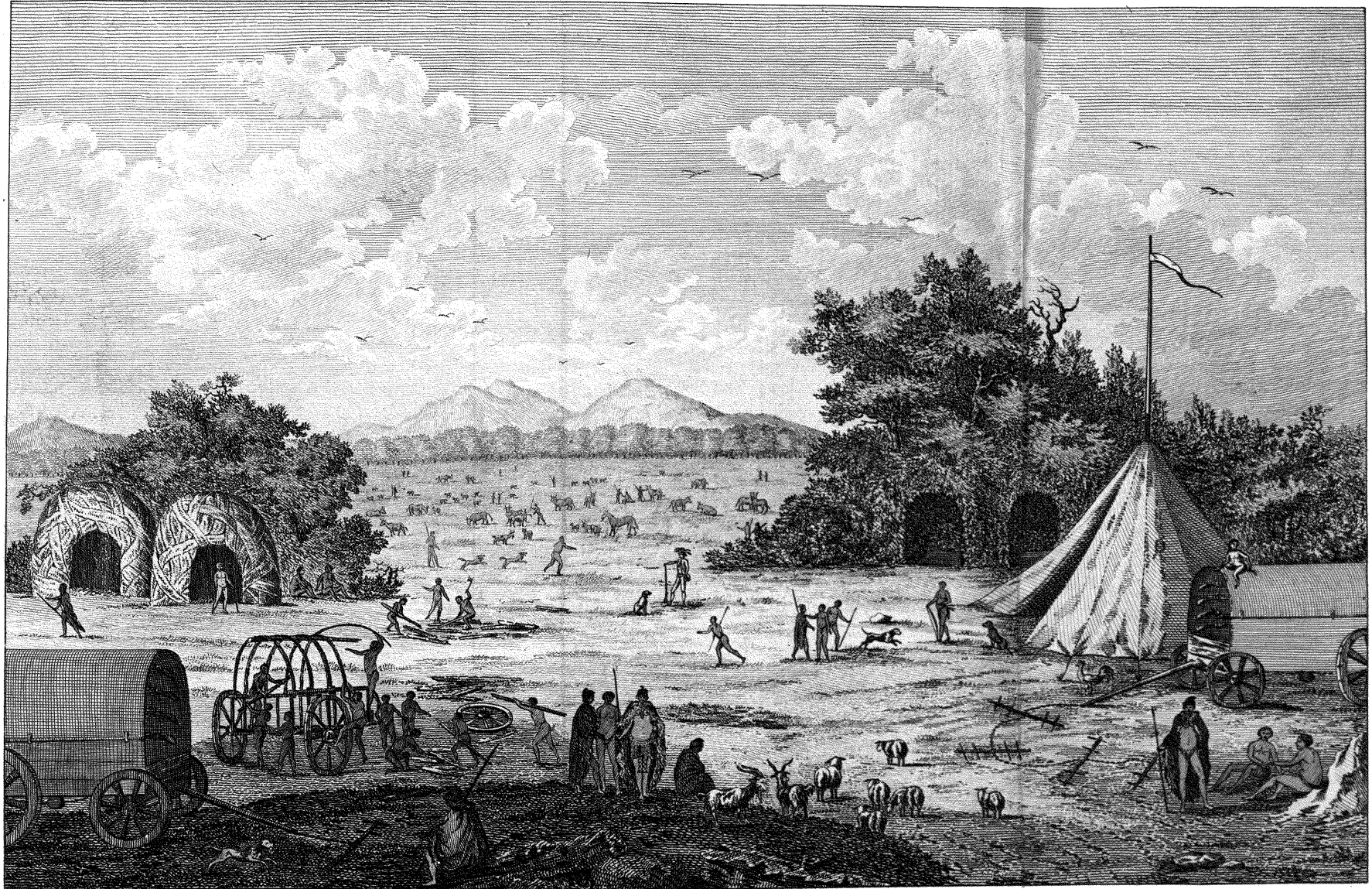
den egter niet met eenen platten neus geboren ; maar dezelve wordt zo gemaakt. — III. Hoofdst.
Anderfon geeft niettemin , in zyne Reizen , eene zeer ongunstige beschryving van het gelaat der Hottentotten. Na gezegd te hebben dat hunne wezenstrekken affchuwelyk en gedrogtelyk zyn , voegt hy 'er by dat hun gelaat vol rimpels is. Dit is waar ten opzichte van luiden van hooge jaren , doch waar zal men een land vinden , daar derzelver aangezigten geene rimpels hebben ? Het gelaat van eenen jongen Hottentot is altyd zo glad en effen , als dat van eenig ander jong mensch in Afrika , en zelfs in Europa , zyn kan.

Wat de gestalte der Hottentotten betreft , ^{Hunne} dezelve wordt doorgaans veel te klein af- ^{gestalte.}gebeeld. De meesten hunner zyn tuschen de vyf en zes voeten lang ; de vrouwen zyn egter veel korter. Beide de Sexen zyn zeer welgemaakt. Ten aanzien van hunne verheid heeft eene juiste middelmaat plaats , zynde zy noch te vet noch te mager. Hun hoofd is doorgaans groot , en de oogen zyn naar evenredigheid. Zy hebben platte neuzen , dikke lippen , tanden zo wit als ivoor , en roode wangen ; maar dewyl zy zich met vet en roet besmeeren , heeft men dikwyls moeite om iets van die roodheid te ontdekken. De Mans hebben grote en breede voeten , maar die der vrouwen zyn zeer klein en net. Zy weeten niets van de nagels aan handen of voeten te korten. Zelden vindt men onder hen gebreklyken of gebogchelden , dan die by toeval zodanig

III. geworden zyn, schoon voor de kinders der
 Hoofdst. Hottentotten veel minder gezorgd wordt dan
 voor die der Europeanen. De Vrouwen nemen, wanneer zy agt dagen, of fomtyds minder, oud kraams zyn, haare kinderen op den rug, en dragen hen dus, zonder zich te bekommeren om die kleine schepseltjes in eenigen stand te stellen, die hun den minsten onnatuurlyken dwang zoude kunnen veroorzaken. Wanneer dezelve in staat zyn, ik zal niet zeggen om te gaan, maar om te kruipen, dan worden zy aan zichzelve overgelaten, en moeten van hunne voeten zulk een goed gebruik maken als zy kunnen.

Hunne natuurlyke kleur. De Hottentotten zyn van hunne geboorte af aan niet zwart, gelyk sommige fchryvers beweerd hebben. Het is daar zo ver af, dat zy nooit geheel zwart zyn, welke moeite zy ook aanwenden om het te worden. Zy die veele eerstgeborene kinderen gezien hebben, getuigen dat zy ze nooit anders dan blank zagen; doch dat die aangeborene kleur, na verloop van tien of twaalf dagen, plaats maakte voor eene donkerer, die over het gantsche ligchaam verspreid was, behalven binnen in de hand en onder aan de voeten, waar zy altyd wit blyven, terwyl zy voor het overige eene olyfkleur krygen, die nooit geheel weggaat.

Wat men van het uitwas, het welk volgens Kolbe, onder aan het
Kolbe verhaalt dat de Hottentotsche Vrouwen een zeer merkwaardig uitwas hebben, waarvan hy ook eene beschryving gegeven heeft. — Volgens hem is het eene soort van harde en dikke huid, of een aan de bovenhuid gegroeid stuk vel, het welk over

Legerplaats te PAMPOEN--KRAAL.

over de schamelheid afhangt, en voor dezelve tot een natuurlyk bedekfel dient. Dit vel wil hy dat by sommigen hoe langer hoe groter wordt, en met de jaren toeneemt; zodat het veelyds onder het stuk van eene penvagt, welk zy 'er overheen dragen om het te bedekken, uitkomt, en naar eenen afhangenden riem gelykt. ——— *Valentyn*

III.
Hoofdst.
lyf der
Vrouwen
scha-gezen
wordt,
hebbe te
oordee-
len?

gaat nog verder, en verzekert dat zich aan deze eeltagtige lap huids merkteekens van het getal van de kramen der Vrouwen vertoonen zouden; doch waarfchylyk is het uitsteekfel niets anders dan de lange Clitoris der Negerinnen, en de gemelde merkteekens zyn misfchien alleen te zoeken in de kreukels van het flappe Vel van den Buik.

Vader *Tachard* zegt, in zyne Reize naar Siam, dat de Kommandeur van der Stell, in eenen togt, die vyf maanden geduurd heeft, noordwaards tot aan den Keerkring van den steenbok gekomen is, en dat hy, tot aan den tienden graad gevorderd zynde, eene zeer talryke Natie vond, onder welke verfcheidene menfchen zo blank waren als Europeanen, terwyl 'er de vrouwen uit de natuur ook even blank waren, fchoon zy, om aan haare mannen te behagen, zich met vet en ftof van zekeren zwarten fteen, waarmede zy haare aangezigten en haar gantsche ligchaam bestreken, geheel zwart maakten. Vader *Tachard* plaatst dit volk op 27 graden breedte, tien of twaalf mylen van de zee-kust af. Volgens deze befchryving moesten zy derhalven wonen tufchen de Kaap en den Keerkring van den steenbok. Doch

Twee
misflagen
van Va.
der Ta-
chard we-
derlegd.

III. daar zyn zekerlyk eenige bedenkingen tegen Hoofdst. het bestaan dier Blanken in te brengen. — Voor eerst getuigt *Kolbe*, nooit eenen Hottentot aan de kust tusfchen de Kaap en den Keerkring gezien, of iemand ontmoet te hebben, die had hooren zeggen dat 'er eenig blank Volk in de nabuurschap van de Kaap woonde. Die van Makasar, Java, Ceylon en Bengale, zyn zekerlyk niet blank. Doch ten tweeden, indien de Heer Simon van der Stell inderdaad zulke menschen gevonden had, dan zoude hy niet nagelaten hebben een hunner met zich aan de Kaap te brengen, niet slegts om iets nieuws over te voeren, maar ook om, na zulk eenen langen togt, met een zegeteeken te rug te komen. Ten minften moest hy, onzes oordeels, zulk eene gewigtige ontdekking verhaald hebben, en dan zoude die byzonderheid ook in andere schriften, buiten die van Vader Tachard, te vinden zyn. — Ten derden geven de menigvuldige dwalingen, waarin die goede Vader in vele andere zaken gevallen is, een ongunstig vooroordeel tegen dit gedeelte van zyn verhaal. — Hoe is het eindelyk te begrypen dat de Gouverneur, van welken Vader Tachard spreekt, schoon uit Hollandsche Ouderen geboren, de Europische blinkheid niet behouden hebbe, alleenlyk omdat hy te Maurice, een Eiland, naby den Keerkring van den steenbok gelegen, geboren was? Zal de enkele gelegenheid van zulke warme landen eenen Europeaan zwart maken, terwyl de inborelingen steeds blank bly-

blyven? Allen, die den Heer van der Stell III.
 immer zagen, erkenden dat zyne kleur Hoofdst.
 geelagtig was, even als die der Inwoneren
 van het land zyn'er geboorte, en dat hy die
 kleur altyd behouden heeft.

De gemelde Vader beweert ook, in zyn
 berigt wegens de Hottentotten, dat de Heer
 van der Stell niet flegts ontdekte dat dit volk
 welgemaakt en sterk was, maar ook dat het
 zeer lang hair had, en de gewoonte hield
 van het zelve langs de fchouderen te laten
 zwieren. ——— Maar zy, die niet op
 hooren zeggen aangaan, en alles gaarne
 onderzoeken, verzekeren nooit eenen
 Hottentot met lang hair gezien te hebben;
 volgens dezen hebben zy allen hair, het
 welk naar dat der Negeren gelykt. ———
 Wy ftellen dan vast dat de blanke en lang-
 gehairde Hottentotten nooit eenig beftaan
 gehad hebben, dan in de verbeelding der
 geenen van welken de bovengemelde
 Reiziger zyne berigten ontvangen heeft.

In het heetfte weêr gaan de Hottentotten Kleeding
 met ongedekten hoofde, zonder dat het der Hot-
 fteken der Zonne hun eenig ongemak ver- tentotten
 oorzaakt, dewyl derzelve ftralen door die en eerfte-
 harde korst van vet, van welke wy boven lyk die
 gefproken hebben, niet kunnen heen drin- der Man-
 gen; maar die korst beveilligt hen niet nen. Zie
 eveneens tegen de koude en den regen; PL. I,
 dit noodzaakt hen om fomtyds eene muts
 te dragen, die van lams- of kattenvet
 gemaakt is, en zo vast om hun hoofd fluit
 als de kalotten, die fommige luiden over
 hunne pruiken hebben. Om dezelve des

III. te vaster te doen staan, zyn 'er aan weer-
 Hoofdst. zyde banden, welker eene, die de langste
 is, na onder de kin heengegaan te zyn,
 aan den kortsten wordt vastgemaakt. Hun
 aangezigt, en het voorste gedeelte van hun
 ligchaam, is geheel ongedekt tot aan den
 gordel toe. Om hunnen hals hangt een
 kleine en zeer lomp gemaakte zak, waarin
 zy hun mes, indien zy 'er een hebben,
 bergen : ook dragen zy in denzelfven hunne
 pyp, tabak, of *Dacha*. De Hottentotten
 steken in dezen zak mede een klein stukje
 houts, het welk zy *Suza* noemen : het zel-
 ve is aan beide de eindengebrand, en heeft
 omtrent de grootte van eenen pink; zy
 houden het voor een behoedmiddel tegen
 bezweringen of betooveringen. De mees-
 ten dier zakjes worden gemaakt van oude
 handschoenen, welke zy van de Europeanen
 koopen. Wanneer een Hottentot eenig
 wild Dier heeft omgebragt, dan neemt hy
 deszelfs blaas, en bindt die, nadat zy op-
 geblazen is, aan zyne haren; hy draagt
 dezelve dus, gedurende zyn gantsche leven,
 als een zegeteeken. Een vel van een schaap,
 of van eenig wild Dier, het welk zy aan
 hunnen hals vast maken, bedekt de schou-
 ders en rug, en hangt, even als een man-
 tel, tot aan de kuiten neder. Die man-
 tel, dien de Hottentotten *Krosfe* noemen ;
 is zeer gemaklyk, en voor hun ten allen
 tyde van dienst. By nacht gebruiken zy
 denzelfven om 'er zich mede te dekken, en
 by dag om 'er zich mede te kleeden.
 Wanneer het warm is, laten zy hem los
 hangen, en wanneer het regent kunnen zy
 he-n

hem toe slaan. Des winters keeren zy den III.
 ruigen kant naar binnen, even als of zy Hoofdst.
 eene bonte pels droegen. Na hun over-
 lyden worden zy in deze huid gewonden
 en begraven, en wanneer dezelve oud ge-
 worden is, bedekken zy 'er hunne hutten
 mede. De Hoofden der Kralen, en luiden
 van middelen, bedienen zich van Tyger-
 vellen, of van huiden van wilde Katten;
 maar het gemeen gebruikt slechts vagten
 van schapen. Deze huiden of vellen zyn
 groot genoeg om de armen en borst te be-
 decken: zy loopen rond uit. Sommigen
 laten ze tot op de scheenen toe afhangen;
 maar de meesten zyn niet gewoon ze zo
 lang te dragen.

De Hortentrotten hebben aan hunnen Ringen
 linker arm twee groote ivooren ringen, om Fun-
 die hun dienen om 'er de slagen, welke nen sin-
 hun in gevegten worden toegebracht, op af te ker arm.
 doen stuiten. Zy halen dit ivoor van Olifants-
 tanden, welke zy in de boschen vinden,
 of den Olifanten, die zy vangen, uithalen.
 Aan deze ringen, die zo fraai bewerkt zyn,
 dat 'er de konstigste draayers verbaasd over
 staan zouden, maken zy, wanneer zy rei-
 zen, eenen zak vast, waarin zy hunne
 levensmiddelen bewaren; zy weten 'er dien
 zo behendig aan te voegen, dat zy 'er in
 hunnen voortgang niets ter waereld door
 belemmerd worden.

Wanneer zy op reis gaan, dragen
 zy ook in hunne rechterhand twee stok-
 ken, die met yzer beflagen zyn. In
 de linkerhand hebben zy een klein stok-

III. je, het welk omtrent eenen voet lang
 Hoofdst. is, en aan deszelfs eene einde is de
 staart van eene wilde Kat, of van eenig
 ander wild Dier, dat knevels heeft, vast-
 gemaakt. De Hottentotten bedienen zich
 van denzelven als van eenen neusdoek, om
 'er hun aangezicht of neus mede af te wis-
 selen, en om het stof, het welk rondom
 hunne oogen blyft zitten, weg te nemen.
 Wanneer die staart vuil geworden is, ste-
 ken zy denzelven in het water, en schud-
 den hem ginds en weder, tot dat hy droog
 is. Dit doende weten zy hunnen stok met
 eene verwonderlyke vaardigheid te bewe-
 gen, tot dat al het water van den staart
 is afgelopen, en dezelve zo droog is, als
 of hy in de zonne gelegen had. Zy noe-
 men die soort van neusdoek *Schjok*.

Hunne *Krosfes* of mantels zyn van voren
 genoegzaam altyd open, en zy bedekken
 hunne naaktheid met een stuk vel. Dit is
 een vierkant stuk, byna eene hand breed, en
 gemaakt van de huid van eenig wild Dier.
 Doorgaans brengen zy deszelfs beide on-
 derste einden aan elkanderen, en binden
 het stuk dus aan hunnen gordel, met de
 vellige zyde naar binnen, zodat de schaam-
 deelen 'er als in een koker in sluiten. Ver-
 volgens zyn zy tot aan de voeten toe naakt,
 uitgezonderd, wanneer zy het vee naar de
 weide moeten brengen, of wanneer zy
 over rotfen, of door zandige plaatsen reizen
 moeten. In het eerste geval dragen zy eene
 soort van laarzen, even als de Europisch:
 Herders aan de Kaap, opdat zy hunne bee-
 nen

nen of voeten aan de doornen of steenen III.
 niet mogen kwetsen. Wanneer zy rotsen Hoofdst,
 of zandige plaatsen moeten overtrekken,
 dan doen zy zolen van ruw leder aan,
 keerende zy altyd de vellige zyde naar bin-
 nen. Die voetzolen zyn zeer eenvoudig:
 zy bestaan geheel uit één stuk, en bedek-
 ken het onderste van den voet, boven het
 welk zy rondom genoegzaam eenen vin-
 gerbreed uitkomen; zy hebben dus vry wat
 overeenkomst met die bekleedsels der voe-
 ten, welke wy Pantoffels noemen.

Wy hebben reeds gezegd dat de Mans Kleeding
 geene mutsen dragen, dan om zich tegen der
 den regen of de koude van den winter te Vrou-
 beschutten; maar de vrouwen dragen die wen.
 altyd. Haare mutsen zyn mede van het vel
 van wild gedierte gemaakt, en verschillen
 niet van die der Mannen, uitgezonderd dat
 zy groter zyn, en spits eindigen. Nazuw-
 lyks zetten zy dezelve ooit, het zy by
 nacht of by dag, in den Zomer of in den
 Winter, af. Haare schouders zyn met twee
 manteltjes van Tyger- of Schapenvellen ge-
 maakt, overdekt; somtyds zyn dezelve
 geboord met eenen zoom van onbereid
 leder. Deze Manteltjes zyn slegts met eenen
 strik om den hals vastgemaakt, en in dat
 geval ziet men haar bovenlyf met de lange
 prammen tot aan den middel toe van voren
 bloot. Zy hebben egter een kleedje, tot
 bedekking van de schamelheid, en wel
 een groter dan dat der Mannen, en een
 Vel of Huid tot bedekking van haare Billen.
 De Beenen omwinden zy gemeenlyk met

III. riemen van halfgedroogde Huiden, ter dikte
 Hoofdst. van wyde Laarzen, en hierdoor vinden zy
 zich zo merkelyk belemmerd dat zy haare
 Beenen bezwaarlyk kunnen opligten : dit
 laatste deksel dient egter zo wel tot onder-
 scheiding der Sexen, als tot sieraad. Onge-
 trouwde Vrouwen hebben alleen geele of
 roode Biezen om de beenen. Indien zy tot
 de luiden van eenig vermogen behooren,
 dragen zy, zo wel als het Manvolk, man-
 teltjes van huiden van Tygers, Luipaarden,
 of ander fraai Bont. Daarenboven zyn zy,
 even als de Mans, gewoon eenen zak aan
 den hals te hangen, met eenige spyze en
Dacha, het welk eene foort van hennip is,
 die, wanneer men ze rookt, eene bedwel-
 mende kragt heeft. Ook dragen zy in dien
 zak Tabak en Pypen; want de Vrouwen
 zyn hierop zo wel gesteld als de Mans.

Voor- De dingen, van welken luiden van bei-
 naamste derleie Sexe zich voornamelyk bedienen
 versierfels om zich op te schikken, bestaan in koperen
 van beide Ringen of glazen Kraalen, met kleine dunne
 de Sexen. Plaatjes van geel Koper of Paarlemoer,
 welken zy in het hair of aan de ooren
 dragen. Van die Ringen en Kraalen, aan
 snoeren geregen zynde, hebben zy ook
 Halskettingen, Armringen, en Gordels om
 het lyf; en die de meesten van dezelve
 draagt, wordt geoordeeld best opgeschikt
 te zyn; zodat sommigen de Armen, van
 het gewrigt van de Hand af tot aan den
 Elleboog toe, 'er geheel mede bedekt heb-
 ben, terwyl zy de grootste Kraalen om
 den

den middel, en de kleinste om den halsgebruiken. In den gantschen opschik der Hottentotten heeft egter niets plaats, dat naar smaak of bevalligheid gelykt. Dit is onder anderen daaruit op te maken, dat somtyds de opgeblazene pisblaas van eenig wild dier aan het hair van een mansperfoon, die het zelve gedood heeft, ten teeken van dapperheid wordt opgehangen. Mans en Vrouwenpersonen beiden poeyeren zich met een welriekend stof, *Bachu* genaamd, en de Vrouwen beplekken haare aangezigten met eene soort van roode Aarde of Steen, waarin zy meenen dat groot sieraad gelegen is. Zodanigen egter, die in dienst van de Europeanen zyn, of met hun verkeren, toonen hunne geneigdheid om zich naar derzelve dragt te schikken. Het Manvolk dekt zich met een kleedje van blaauw Laken, en de Vrouwen binden eenen Zakdoek om het hoofd, even als de Negerinnen.

IIL.
Hoofdst.

DERDE AFDEELING.

Over de Regering, Oorlogen, en den Godsdienst der Hottentotten.

Wy vinden aangeteekend dat de Hottentotten, even als de Tarters, in Tenten wonen, welke zy dikwyls verplaatsen om ter water en versche weiden te hebben: Onzeker. heid wegens de wyze der burgerlyke Rege- ringe, en
 wyl eenigen van deze Tenten, by elkander

III, ren geplaatst zynde, Kraalen of Gehugten
 Hoofdt. uitmaken, is het niet te denken dat'er veel
 der de met zekerheid wegens hunne burgerlyke
 Hotten- Regering, Raadspleegingen, en Regtsoefne-
 totten. ningen, kan gezegd worden. Wy vinden
 niet dat de Heer *de la Caille* daaromtrent
 eenige aanmerkingen gemaakt heeft. *Kolbe*
 heeft 'er met groten ophef en zeer breed-
 voerig van gesproken. Schoon wy ver af
 zyn van op zyn berigt in dit geval staat te
 maken, meenen wy egter de voornaamste
 byzonderheden van hetzelfde te moeten
 mededelen.

Berigt van Kolbe wegens
 dezelve. Volgens hem heeft iedere Natie der
 Hottentotten eenen Overste, dien zy *Konque*
 noemen. Zyn post, is over het leger te gebie-
 den, de onderhandelingen te bestieren, in
 de raadsvergaderingen voor te zitten, en
 dezelve te beleggen. Zonder zyne bewillig-
 Van den Konque, of Overste der
 Natie. ing kan noch vrede noch oorlog gemaakt
 worden. Voor het overige is zyn gezag
 geheel bepaald tot de Kraal of het Vlek,
 waarin hy zyn verblyf houdt, en waarvan
 hy altyd het hoofd is. Deze waardigheid
 is erflyk, maar het gezag van *Konque* is zeer
 bepaald. Eer hy met hetzelfde bekleed
 wordt, moet hy, in eene algemeene verga-
 dering der Natie, zich door eenen eed ver-
 binden om niets te ondernemen, dat tegen
 de voorregten der Hoofden van de Kraals,
 tegen de regten des volks, of tegen den vast-
 gestelden regeringsvorm strydig is. Die over-
 ste heeft geen vast inkomen, ter vergelding
 van moeite, of ter handhavinge van
 zyne waardigheid. Hy geniet geen ander
 voor-

voordeel dan de bewyzen der hoogagtinge III
 van zyne onderdanen. Oudtyds was de Hoofdst.
Konque alleenlyk onderscheiden door de
 fchoonheid en pragt zyner klederen, of liever
 door de fraaiheid van de huid, die hem om
 de fchouders hing. Nooit verfcheen hy in het
 openbaar, zonder verfierd te zyn met het
 kostbaar vel van eenen Tyger, eene wilde
 Kat, of eenig ander wild Dier, en dit ver-
 fierfel was de eenigfte blyk van zyne waar-
 digheid; maar nadat de Hollanders zich
 aan de Kaap neergezet, en aan iedere Natie
 eene koperen kroon gefchonken hebben,
 draagt de Overfte die by alle plegtige gele-
 genheden, wanneer hy zich aan het hoofd
 des legers vertoont, of den post van voor-
 zitter in den Raad waarneemt.

In ieder Vlek is ook een Overfte, dien Van de
 men Kapitein of Gouverneur noemt. Zyn Kapitel-
 post is om voor de gemeene rust te zorgen, nen der
 de goede orde te handhaven, den vrede Kraalen
 te bewaren, en voor de uitvoering der of Vlek.
ken.
 burgerlyke wetten te waken. Hy is de
 Afgevaardigde van het byzonder vlek,
 waarover hy Gouverneur is, in de verga-
 deringen der Natie, waarin de algemeene
 belangen geregeld worden; in tyd van
 oorlog voert hy het bevel over de troepen,
 die uit zyn vlek genomen zyn, maar altyd
 onder het opzigt van den Overfte der Na-
 tie.

Deze post is mede erflyk; maar de Ka-
 pitein wordt niet ingehuldigd, voordat hy
 zich, in tegenwoordigheid des volks, pleg-
 tiglyk verbonden heeft om geene verandering
 te

III. te maken in de wetten en gewoonten van
 Hoofdst. de Kraal, en om 'er nimmer van af te wyken. Voordezen had de Kapitein, zo min als de *Konque*, eenige andere blyk van onderscheidinge, dan den mantel van Tyger- of wilde Kattenvel; maar sedert den tyd dat de Hottentotten met de Hollanderen verkeerd hebben, draagt ieder Gouverneur eene rotting met een koperen knop, welke als de staf van bevel beschouwd wordt. Deze Kapiteins hebben noch inkomsten noch voordeelen, die aan hunne bedieningen verknogt zyn: de eer moet hun alle moeite vergoeden. Indien iemand, die tot de Kraal behoort, eene jagtparty heeft vastgesteld, dan is het een blyk van onderwerping en vriendschap, den Kapitein te verzoeken om dezelve by te wonen. Doorgaans beantwoordt hy dit verzoek met den moed en de werkzaamheid der jageren te pryzen. Somtyds neemt hy ook de noodiging aan, en voegt zich by de jagtparty. — Hoe veel eerbieds men egter voor deze Kapiteinen toonen moge, worden 'er somtyds klagten tegen hen ingebragt, die men niet weet te stuiten. Het volk staat zelfs nu en dan tegen hen op, zonder dat zy zich kunnen redden. Dit weten zy, en dus dragen ze, ziende dat de geesten tegen hen onstoken zyn, zorg om hun gezag niet te wagen. Wanneer het gefchil in hunne tegenwoordigheid, en zelfs onder hunne oogen plaats heeft, dan gelaten zy zich alsof zy 'er niets van merkten; maar indien uit het misnoegen een moord, of eene algemeene muitery
 ge.

geboren wordt, dan komen zy 'er altyd III. met hun gezag tusfchen beiden, en nooit Hoofdst. anders dan met goed gevolg, zodat de muitelingen in die gevallen, door de tegenwoordigheid van den Kapitein steeds tot hunnen pligt gebragt worden.

In iedere Kraal heeft men ook een Ge-^{Van de} regtshof, het welk over burgerlyke en lyf-^{Geregts-} straffelyke zaken vonnist. Het bestaat uit ^{hoven,} den Kapitein, en alle de mannen, die tot ^{en de} de Kraal behooren, uitgezonderd zodani-^{wyze om} gen, die dan voor het geregts verschynen, ^{over bur-} en dus reden geven om de vergadering te ^{gerlyke} beleggen. Zo lang als de geregts-handelin-^{zaken te} gen in sommige delen van Europa fomtyds ^{vonnis-} gerekt worden, zo spoedig worden zy onder de Hottentotten afgedaan. Wanneer 'er in het Vlek eenig gefchil over regt van eigendom ryst, dan roept de Kapitein alle de mannen van de Kraal terftond te famen, en dezen haasten zich naar de bestemde plaats, die altyd onder den bloten hemelis. Wanneer de vergadering voltallig is, dan hoort men de aanklagers en beschuldigden hunne belangen voordragen. Dit gelukkig volk weet niets van Advokaten, Prokureurs, of andere regtsgeleerden. De getuigen worden mede gehoord. Indien 'er iemand in de vergadering is, die ophelderingen kan geven over het onderwerp, waarover men handelt, stelt hy die voor. Na de redenen van den eenen en anderen kant overwogen te hebben, neemt men eindelyk de stemmen op. De Kapitein verzamelt dezelve in de hoedanigheid van President, en spreekt het von-

III. vonnis uit naar de meerderheid, Dan is
 Hoofdst. de gerechtshandel geheel geëindigd, en beide
 de Partyen onderwerpen zich aan de uit-
 spraak. Hy, die de zaak gewonnen heeft,
 geniet het voordeel, hem door het vonnis
 vergund, zonder dat 'er beroeping op eene
 hooger regtbank plaats heeft.

Men volgt juist dezelfde regels, het zy
 men handelt over eenig geschil, of over
 eene gepleegde misdaad, gelyk ook in alle
 andere gevallen, van welken aart zy zyn
 mogen. Hy, die anderen schade heeft toe-
 gebragt, moet, naar evenredigheid van
 derzelver grootheid, vergoeding doen.

Handelin- Dit Gerechtshof houdt dezelfde billykheid
 gen om niet in het oog ten aanzien van verongely-
 trent kingen met woorden. Het woord *Kuisire*,
 veronge- het welk eenen bloodaard en pogcher betee-
 lykende kent, wordt by dit volk als een zeer
 woorden. hoonend scheldwoord aangemerkt. Dit
 gaat zelfs zo ver, dat men hem, die als zo-
 danig een bekend staat, den rang onder de
 menschen niet langer waardig keurt. Wan-
 neer iemand het ongeluk heeft, dat zulk eene
 beschuldiging tegen hem bewezen wordt,
 dan is hy voor altyd bedorven, alle zyne
 goede daden worden vergeten, en, hoe
 oud hy ook zyn moge, hy wordt in den rang
 der kinderen gesteld, uit de famenlevinge
 der menschen verbannen, en als een deuge-
 niet behandeld. Hy kan niet in gezelschap
 verschynen, zonder het voorwerp der spot-
 ternyen van zyne oude vrienden te zyn.
 Hy wordt, om kort te gaan, van de gantsche
 waeeld behandeld als iemand, die niets dan

ver-

Veragting verdient. Om die verfmading III. te doen ophouden, moet hy zich by de Hooftst. mannen van de Kraal vervoegen, die vervolgens samen komen om den grond der verongelykinge te onderzoeken. De zaak wordt spoedig beflist, maar zelden zonder partydigheid. Doorgaans zyn de regters met drift tegen den verongelykten ingenomen; want indien hy veroordeeld wordt, is hy verpligt om herstelling van zyne eer te zoeken; en eene der onaffcheidbare omftandigheden van deze herftelling is een feest, het welk hy voor alle de mannen van de Kraal moet aanrigten. Gedurende den maalyd blyft hy van het' gezelfchap afgezonderd, en mag niets van het vleesch, het welk hy zynen gasten voorzet, proeven, hebbende voor zyn aandeel alleenlyk de ingewanden van het Dier. Na het eindigen van den maalyd wryft men hem met het vet van het fchaap, waarvan men gegeten heeft, en dan is hy eerst weder gewetigd tot alle de regten, waarvan hy vervallen was. Wanneer de vergadering de befchuldiging ongegrond vindt, wordt den lasteraar geene straf aangedaan, ten blyke dat de gantsche plegtigheid gefchikt is om het volk op eens anders kosten te onthalen.

Dit zelfde gerechtshof vonnist ook over Handeld. moord, dievery, en andere dergelyke mis- wyzen daden. — Zoras als iemand, die tot omtrent eene Kraal behoort, weet of vermoedt dat andere misdaden. eenig Hottentot eene van de gemelde misdaden gepleegd heeft, geeft hy 'er terftond

M ken.

III. kennis van aan alle de mannen, die zich
 Hoofdst. dan ook verplicht agten om den beschuldig-
 den gevangen te nemen. Indien de mis-
 daad al te groot is om bewimpeld, of al
 te blykbaar om verschoond te worden,
 tragt de beschuldigde zich onder struikroo-
 vers te verbergen, om het overfchot zyns
 levens onder die booswigten door te bren-
 gen. Vrugteloos zoude hy hopen eene
 vryplaats by andere Hottentotten te zullen
 vinden: hy zoude door dezen of als een
 vlugteling of als een spion gevangen worden;
 men zoude de reden van zyne aankomst
 trachten te ontdekken, en hem tevens last
 geven om zich weg te pakken. — Zelden
 heeft voor deze regtbank eenig aanzien
 van personen plaats. Ryken noch armen,
 jongen noch ouden, vrouwen noch mannen,
 kunnen hoop voeden dat zy de gestrengheid
 van deze regtvaardige vergaderinge ontko-
 men zullen. Wanneer de Kapitein van de
 Kraal in het geval mogt zyn van beschuldigd
 te worden, zoude men zelfs geene agt
 slaan op zynen persoon of bediening. Men
 heeft gezien dat de geringste inwoner van
 een Vlek hem dan zo wel dorst vangen,
 als of hy maar een ampteloos man ware.
 Men maakt, wanneer dit gebeurt, zyn
 vonnis met de gewoone gestrengheid op;
 indien hy schuldig bevonden is, wordt
 hy zo zwaar gestraft, als of hy de armste
 en geringste persoon der Natie was. Wan-
 neer een misdadige gevangen is, brengt
 men hem in zekerheid in de gevang-
 enisse van het Vlek, waar hy bewaard
 wordt

Onparty-
 digheid
 van de-
 ze Regt-
 bank.

wordt totdat alle de mannen , die tot de Kraal behooren , in de plaats der Vergaderinge gekomen zyn , het geen zy doorgaans op den dag der gevangenneming doen. Welhaast heeft men zich in eenen ronden kring gefchikt , en den fchuldigen in het midden gefield. Vervolgens fteft de befchuldiger zyne klagt voor , en beroept zich op zyne bewyzen en getuigen. De gevangen perfoon brengt zyne verdediging in , en mag van alles , wat hy meent daartoe te kunnen dienen , gebruik maken , wordende zyne verantwoording met alle mogelyke toegewendheid aangehoord. Nadat alles dus gehoord is , worden alle redenen voor en tegen ernftig overwogen , en de Kapitein neemt , even als in burgerlyke regtzaken , de ftemmen op. Wanneer de meerderheid den befchuldigten vryfpreekt , wordt hem , ter vergoedinge , eenig vee van den befchuldiger toegewezen , en wel meer of minder ftuks , naar mate de omftandigheden en zwaarheid der befchuldiging zulks vorderen. Indien integendeel de aanklagt gegrond bevonden wordt , wordt het vonnis terftond geveld en onmiddelyk uitgevoerd. Schoon de fchuldige nog iets van belang voor zynen dood mogt te regelen hebben , zoude men het oogenblik der ftrafoefeninge niet uitftellen , om hem daartoe den noodigen tyd te geven. Men ftaat hem zelfs geene vryheid toe , om met zyne bloedverwanten of vrienden te fpreken. Nooit verzoekt hy tyd om zich tot fterven te bereiden ; want behalven dat hem die niet zoude vergund

III.
Hoofdst.

III. worden, weren de Hotttentotten niets van
 Hoofdst. zulk eene voorbereidinge. De plaats waar
 hy zich bevindt, wanneer het vonnis wordt
 uitgesproken, is ook de strafplaats. Alle
 de regters ryzen vervolgens overeind, maar
 de gevangene blyft, zonder zich te verroer-
 ren. In de gantsche vergaderinge heerscht
 gedurende een of twee minuten eene vol-
 maakte stilte. Vervolgens valt de Kapitein,
 als de voornaamste uitvoerder van het von-
 nis, met eene soort van woede op den schul-
 digen aan, en geeft hem met zynen stok
 eenen geweldigen slag op het hoofd. De
 overigen, die de vergadering uitmaken,
 schieten vervolgens mede toe, en, schoon
 de man schielyk dood is, laten zy egter
 niet na, hem op het hoofd, den buik en de
 zyde, te slaan totdat de kop geheel aan stuk-
 ken, en de buik gantsch opgezwollen is.
 — De grootste misdaden, welke iem-
 and begaan heeft, worden zyne familie
 nooit tot schande toegerekend. De schul-
 dige alleen wordt gestraft, zonder dat de
 hem aangedane straf zynen bloedverwanten
 tot oneer strekt. Zyne erfgenamen lyden
 'er niets door, maar behouden alle hunne
 vryheden en voorregten. Zyne kinders,
 ouders en bloedverwanten, zien zich na de
 uitvoering van het vonnis dezelfde blyken
 van agting getoond, waarin zy te voren
 deelden: niemand doet hun ooit eenige
 verwyting. Het lyk van den gestraften wordt
 niet mishandeld. Zyne geheugenis blyft onbe-
 fmet. Hy wordt mer dezelfde pragt, en dezelf-
 de rouwplegtigheden, begraven als de ryksten
 en

en onschuldigsten onder zyn volk. Sommi- III.
gen merken de verbintenis, waaronder de Hoofdst.
Kommandeur van de Kraal ligt, om de eer-
ste uitvoerder van het vonnis te zyn, aan,
als een post, die hem tot oneer strekt.
Doch dezen overwegen niet dat eene der-
gelyke gewoonte oudtyds onder de Joden
heeft plaats gehad. Onder hen was de Reg-
ter dikwyls de uitvoerder van het strafvon-
nis, het welk hy geveld had; en zyn
ampt was daarom niet minder aanzien-
lyk.

By het geen reeds gezegd is wegens de Hoogste
Nationale Vergaderingen, bestaande uit de Raads-
Kapiteinen der Kraalen, voegt *Kolbe* nog de vergade-
ring der
volgende byzonderheden. Deze Vergade-
ring komt zo dikwyls by een, als de Over-
ste der Natie zulks voor het algemeene wel-
zyn dienftig agt, en de Kapiteins verschy-
nen in dezelve, wanneer zy 'er toe geroe-
pen worden. Men verkwist geenen tyd
met het maken van voorbereidselen. Zoras
als de Kapiteins gekomen zyn, begint men
de raadsplegingen; men onderzoekt de
zaak, waarover de vergadering belegd is,
en komt genoegzaam altyd in eene byeen-
komst tot een besluit, het welk met alle
behoorlyke kragt en gezag wordt gehand-
haafd. Deze Vergadering komt ook by een
om de verschillen, die tusschen byzondere
Kraalen ryzen, te vereffenen, indien zyna-
melyk de zaken niet in het vriendelyke kun-
nen byleggen. Tot dat einde vervoegen
zy zich by den Overste, die terstond alle
de Kapiteinen der Kraalen ontbiedt in de

III. Kraal, waar hy zyn verblyf houdt, die
 Hoofdst. altyd de plaats der Nationale Raadsverga-
 deringe is. De wyze van vonnissen is hier
 dezelfde als in de byzondere Vergaderingen.
 De Overfte der Natie is Voorzitter, en
 heeft zyne plaats in het midden van den
 Kring. Hy neemt de stemmen op, en
 spreekt het vonnis naar derzelve meerder-
 heid uit; en hierdoor blyft het gefchil voor
 altyd afgedaan.

Van het gezag en den invloed der Hollanders in de zaken der Hottentotten. De Gouverneur van de Kaap heeft ook eenigen invloed en gezag in de zaken der Hottentotten, die de openbare regering betreffen; doch nimmer laat hy zich in met hunne byzondere gefchillen. — Indien er eenige twist tusschen de zogenaamde Hottentotsche Natien ryst, zendt de Gouverneur eenige Officieren met eene bende volks om den vrede te bevorderen. Hierdoor voorkomen de Hollanders onder de gemelde Natien dikwyls zeer verderflyke beroerten.

Wat men over het berigt van Kolbe wegens de regeringswyze der Hottentotten hebbe te oordelen. Het is (gelyk wy reeds aanmerkten) ten hoogften waarfchynlyk, dat *Kolbe* veel te breed van de regtmaticgheid en de goede orde in de regtspleegingen der Hottentotten heeft opgegeven. Uit vergelyking van zyne berigten met die van de zodanigen, welke Reistogten binnen 's lands gedaan hebben, fchynt men te mogen besluiten dat ieder Kraal fomtyds verfcheidene Hoofdmannen heeft, Kapiteins genaamd, die over zeker aantal van Huisgezinnen bevel voeren, en derzelve aanvoerders zyn, zo in het verplaatfen van de Kraal of legerplaatse,
 als

als in het beftieren van gevegten. Waar- III.
 fchynlyk zal aan den Raad van zulke Kapi- Hoofdst.
 teinen ook de beflifing van burgerlyke
 gefhillen, en het vonniffen over misdaden,
 die aan den lyve ftrafbaar zyn, gelaten
 worden. Afgelegener Natien hadden, in
 het voorft van deze eeuw, nog een alge-
 meen Opperhoofd of Koning. De misda-
 den, welke men zegt dat by de Hottentot-
 ten altyd met den dood zyn geftraft gewor-
 den, zyn Moord, Overspel, en Roove-
 ry.

Ligtelyk kan men begrypen dat onder Oorzaken
 een Volk, het welk niet meer befchaafd is van oor-
 dan de Hottentotten, fomtyds zware ge- logen
 fchillen, Gevegten en Oorlogen, ontftaan onder de
 moeten. Zy zyn gevoeliger over veronge- Hotten-
 lykingen, die het gemeen dan die byzondere
 perfonen betreffen, en dezelve geven
 dikwyls aanleiding dat zy tegen elkanderen
 ten ftryde gaan. Eene der drie volgende
 oorzaken doet de Hottentotten niet zelden
 de wapenen opvatten. Somtyds rooven
 zy elkanders Vee. Het gebeurt ook wel
 (zegt *Kolbe*) dat de eene Natie de andere
 haare vrouwen ontnceemt; of dat de eene
 Natie het vee of de weiden van eene na-
 buurige benadeelt. De laafte oorzaak is
 de algemeenfte waarom zy tegen elkanderen
 opftaan. De Hottentotten hebben wel
 geene fcheidpalen, die de uitgebreidheid
 van den grond, welke hun eigendom be-
 paalt, aanwyzen, en egter heeft iedere Natie
 zeker deel lands, zeker bekend diftrikt,
 uitgebreid genoeg om haar buiten de nood-

III. zakelykheid te houden van naburige landen te zoeken; hierin brengen zy elkanderen ook geene schade toe, maar wel door elkanders landen in brand te steken. Om dit te verklaren moeten wy aanmerken dat de Hottentotten, in den droogen tyd van het jaar, wanneer het Gras begint te dorren, van woonplaats veranderden, en hunne landeryen in brand steken, eer zy vertrekken. Dewyl al het land open is, gebeurt het somtyds dat de vlam tot de naburige velden overflaat, zonder dat men derzelve voortgang kan stuiten. Wanneer een troep het vee of de vrouwen van zyne bureu roofte, het geen niet dikwyls gebeurt, is het oogmerk altyd om twist te zoeken, en hen tot vegten te tergen. Indien in dat geval de beledigden overwinnaars zyn, volgen zy de wet van wedervergeldinge, door hunne vyanden zo veel vee en vrouwen te ontnemen, als zy magtig kunnen worden.

Voorbe-
reidfels
tot den
oorlog.

Eer zy tot eenige vyandelykheden komen, zyn zy gewoon boden aan hunne vyanden te zenden, die hunne bezwaren inbrengen, en voldoening tragten te verwerven. Indien men doof is voor hunne regtmatige klagten, en de toegebragte schade weigert te vergoeden, loopen alle de Hottentotten, die tot den misnoegden hoop behooren, terstond te samen, vatten de wapenen op, en trekken naar eene bestemde plaats, waar zy in het land hunner vyanden zonder tydverzuim vallen. Daar rooven zy al wat hun voorkomt, mannen, vrouwen en vee,
en

en keeren vervolgens, met den behaalden III.
 buit naar hunnen eigen grond. Maar indien Hoofdst.
 het gebeurt dat de vyand zelf te veld is,
 vallen zy hem met zo veel moeds en
 hevigheids aan, als men van de ftrydbaarste
 volkren verwagten kan. Niemand is onder
 hen vry van wapen n te voeren. Ieder
 man is jager en foldaat, en doorgaans
 in beide die hoedanigheden, zeer wel afge-
 rigt.

De Hottentotten hebben noch krygskas,
 noch magazynen, noch arfenalen. Hunne
 troepen trekken geene befolding, en wor-
 den ook niet van wapenen voorzien. Men
 geeft noch manifesten noch verklaringen,
 om eenige bezwaaren open te leggen, of
 bekend te maken op welken grond van regt
 de oorlog wordt aangevangen. Zulk een
 middel is onnoodig om de gantsche Natietot
 verdediging van de gemeene zaak te doen
 opkomen. Der Hottentotten oorlogen
 worden zo plegtig niet aangekondigd, en
 ook van zo vele bloedftortingen niet gevolgd,
 als die der Europeanen. Een oorlog onder
 hen duurt nooit langer dan eenen veldtogt,
 en doorgaans wordt het gefchil beflegt door
 eenen enkelen flag. Zy weten noch van rangen,
 gelederen, voor- of agterhoeden, noch van
 andere legerfchikkingen. — Van tyd tot
 tyd neemt de Gouverneur van de Kaap
 zeker aantal Hottentotten, onder zyne troe-
 pen. Hy geeft hun geene andere wapenen,
 dan die zy gewoon zyn te voeren. Alleen-
 lyk gewent hy hen aan zekere foort van
 krygstugt, opjat hy zich van deeze man-
 fchap

III. schap met voordeel moge bedienen, en hen Hoofdst. bekwaam maken om, in gevallen van nood, den Hollanderen te helpen. Welhaast zyn zy geoefend, en in staat om de posten, op welken zy gesteld worden, tegen den aanval van vyanden te verweeren.

Wapenen, De wapenen, waarvan zy zich bedienen waar van bestaan in Spielen, Pylen en Werpstchigten, zy zich waarvan het yzer dikwyls vergiftigd is. Zy bedienen. hebben ook eenen stok, dien zy *Rackum*, en eenen anderen, welken zy *Kirri* noemen. Het zal niet ongevoeglyk zyn, deze onderscheidene wapenen hier in het byzonder te beschryven.

Beschry- De twee stokken; *Kirri* en *Rackum* ge- ving der naamd, zyn beiden van Olyfboomhout ge- twee stok- maakt. De *Kirri* heeft omtrent drie voeten ken, wel- lengte, en houdt eenen duim middellyns. ke zy Kir- De *Rackum* is van dezelfde dikte, maar ri en Rac- niet veel meer dan eenen voet lang. De kum noe- zelve is een soort van schigt, die zy verba- men. zend ver kunnen werpen, zonder genoegzaam ooit te misfen. De *Kirri* is aan de twee einden platagtig, en dient om 'er de pylen, Hasfagayen, Rackums, en allez waarmede de vyand kan schieten, op te doen afftuiten.

Beschry- Le *Hasfagaye* is een soort van halve piek, ving van wier schagt een regte stok is, welke lang- de Hasfa- zaamerhand in dikte afneemat. Aan het gaye. dikste einde is dit wapentuig beslagen met yzer, het welk ten aanzien van zyne dikte gelyk is aan die van onze oude hellebaarden. Voor het overige is het zeer puntig en scherp, en zy dragen zorg om het zindelyk en net

te houden. Zy bedienen 'er zich, gelyk III.
 ook van hunne ſchigten, nimmer van tegen Hoofdst.
 eenigen vyand of tegen eenig wild dier,
 zonder dat zy de punt vergiftigen. Tot dat
 einde nemen zy het vergift, het welk men
 vindt in eene kleine blaas in den kop van
 eene ſlange, die *Cobra de Capella* genoemd
 wordt. Om die ſtof toe te bereiden, laten
 zy dezelve in de Zonne drogen, en wryven
 ze tuſſchen twee platte ſtenen, terwyl zy
 die tevens met een weinig ſpeekzel bevogti-
 gen. Dus krygen zy eene ſoort van balfem,
 waarvan zy zich bedienen om de punten
 van hun geweer overal te beſtryken, zo wel
 die van hunne Haſſagayen, als van hunne
 ſchigten.

De boog der Hottentotten is van Olyf. Hunne
 bomen-hout gemaakt. De pees is gemaakt Bogen.
 van eene grote ſpier van het een of ander
 beest, en vaſtgemaakt door middel van eene
 houten of yzeren kruk, die aan beide de
 einden van den Boog is. Dit wapentuig is
 ongemeen gemaklyk, en tevens zeer duur-
 zaam. Hunne ſchigten beſtaan uit eenen Hunne
 kleinen ronden ſtok, die, naar het einde ſchigten.
 toe, zeer langzaam ſpits afloopt. Dezelve
 heeft de lengte van anderhalven voet. Zy
 zyn beſlagen met eenen halven cirkel
 van yzer, die de grootte en gedaante van het
 halve gedeelte van eenen ſchelling heeft,
 en de dikte van het lemmer van een gewoon
 tafelmes. Die halve cirkel, of liever dit
 halve maantje, heeft een klein haakje aan
 beide de hoeken, aan den binnen-namel-
 lyk, en aan den buitenkant. Hy is wyders
 zo

III. zo ſcherp als het beste pennemes. Hun Hoofdſt. Pylkokér is gemeenlyk een lange en naauwe zak, van Olifants- of Elandsvel gemaakt. Aan beide de einden is een band, welke hun dient om den zak op den rug te dragen. Boven aan den zak is een haak, dienende om 'er hunne Boogen aan te hangen, wanneer zy op reis gaan: ſomtyds zyn hunne Pylkokers wel gemaakt van een ſtuk houts, het welk zy uitgehold hebben. Indien de Hottentotten met deze wapenen zo vaardig niet omgaan, indien zy zo veele ſlagtingen niet met dezelve aanrigten, als de Europeanen met hun ſchietgeweer, is het egter zeker dat zy 'er zich met grote behendigheid van weten te bedienen. Om hunne wapenen ſterker, zwarer en duurzamer, te maken, zyn zy gewoon die zo veel mogelyk is met vet te laten doortrekken, en hierdoor breken zy even bezwaarlyk als de beste degen. — Ieder Hottentor, van den geringſten tot den rykſten toe, heeft eene volkomene wapenruſting. De ryken kopen die van de armen, die zennooit voor anderen maken, voordat zy'erzelve van voorzien zyn. De een en ander is 'er zeer opgeſteld dat zyne wapenen in de grootſte volkomenheid gemaakt zyn. Zy houden ze zo net en zindelyk dat hun gedrag ten dezen aanzien tot een voorbeeld voor de geoefendſte Europiſche troepen kan dienen.

Hunne
Pylko-
kers.

Hunne
ſlagorde

Gedurende het gevegt houden de ſoldaten zich ver genoeg van elkanderen, zo dat

dat de een door den anderen in het geheel III.
 niet belemmerd wordt, wanneer hy zyne Hoofdst.
 Hasfagaye omzwaait, zyn schigt voort- en wyze
 werpt, of van alle kanten sprongen doet, van vegg-
 om den eenen of anderen der vyanden te ten,
 treffen. De aanval begint met een ver-
 schrikkelyk geschreeuw, het welk genoeg
 zoude zyn om alle andere sryders het slag-
 veld aan den vyand te doen inruimen.
 Wanneer een soldaat zyn Hasfagaye ge-
 bruikt, of zyn schigt geschoten heeft,
 maakt hy plaats voor een ander, die tot
 den sryd gereed is. Terwyl deze gebruik
 van zyne wapenen maakt, stelt de andere
 zich weder in eenen staat van tegenweer;
 en wanneer de plaats, welke hy verlaten
 heeft, nog niet vervuld is, dan stelt hy
 zich weder in dezelve, hebbende een schigt
 op zynen boog, of een Hasfagaye in de
 hand, en dus hervat hy den sryd. Hier
 mede varen zy zo lang voort, tot dat de
 overwinning aan de eene of andere zyde
 gevallen is.

Wanneer zy geene wapenen meer hebben,
 nemen zy hunne toevlugt tot steenen,
 die zy met eene verbazende behendigheid
 weten te werpen, en ook zeer kunstig met
 hunne *Kirris* kunnen afweeren: Somtyds
 naderen de twee legers elkanderen, en de
 soldaten raken, al veggende, ondereen
 verward. Fy die gelegenheid maken zy ge-
 bruik van hunne *Rackums* en *Hasfagayen*.
 Zy slaan en kloppen elkanderen met grote
 hevigheid. Hunne *Kirris* zyn hun by deze
 gelegenheden van ongemeenen dienst, om de

III. de slagen , welke men hun toebrengr, afte
Hoofdf. weeren.

Osfen, Volgens *Kolbe* had dit Volk , ten zynen
waar van tyde, ook zekere foort van Osfen, waar-
de Hot- van zy zich in het gevegt met voordeel
tentotten bedienden. Zy noemen dezelve (zegt
zich in hy) *Backeleys*, naar het woord *Backeley*,
hunne het welk in hunne tale *Oorlog* betekent,
gevegten ieder leger is altyd van een goed aantal van
bediennen. deze Dieren voorzien, die zich zonder
moeite laten regeren, en welken de Over-
fte zorgt dat los gelaten worden. Los
gelaten zynde vallen zy met groot ge-
weld in het vyandelyk leger. Zy ftoo-
ten met hunne hoornen , en vellen in
hunne woede al wat hun voorkomt, neder,
zodat zy, wanneer men niet vaardig genoeg
is om hen te fluiten, door alles heen drin-
gen, de grootfte verwarringen veroorzaken,
en dus hunnen eigenaren de overwinning
gemaklyk doen vallen. De wyze, waarop
men deze Dieren op zulk vegten moet weten
af te rigten, wordt door den gemelden
Schryver als een blyk van groote fneedigheid
in de Hottentotten aangemerkt.

De ge'uk- Het wel uitvallen van den veldflag hangt
kige uit- grootdeels af van de goede bevelen, die
slag van door den Overfte gegeven worden. Ge-
het ge- durende het gantsche gevegt gehoorzaamt
vegt men hem met eene naauwkeurigheid en
hangt af van het vaardigheid, die alle verbeelding te boven
van het gaan. Wanneer hy het geluk heeft om de
goed be- zwakfte plaats van het vyandelyk leger te
leid van ontdekken, en zyne beste troepen derwaards
den Over- te zenden , mag hy zich van de over-
fte. win-

winning verzekerd houden ; want zoras III.
als een Hottentotsch leger verzwakt is, en Hoofdft.
in het zelve eenige dooden zyn, ver-
flaauwt de moed der foldaten, en zy zyn
op de vlugt bedagt. Niets brengt egter
meer toe tot het winnen van den veldslag,
dan het beleid des Overften, in tyd en plaats
tot den aanval der *Backeleys* wel uit te kie-
zen. Indien hy zorgt dat die aan de zwak-
fte zyde gedaan wordt, of juist gefchiedt,
wanneer 'er eenige opening in het leger
der vyanden komt, is de overwinning
ontwyfelbaar. Dan dringen de bovenge-
melde Dieren zonder moeite tot in het
middelpunt van het vyandelyk leger, en
verwekken daar eene wanorde, die, wan-
neer de dapperheid der foldaten, van den
kant der aanvalleren, 'er by komt, nood-
wendiglyk van een gantsche nederlage moet
gevolgd worden. De overwinnaars zyn,
ten blyke van hunne zegepraal, gewoon
hunnen verflagen vyand na te zetten, met
een gefchreeuw, het welk gefchikt is om
alle levende fchepselen fchrik en verbaasd-
heid aan te jagen.

Eenige Hottentotten zyn 'er, die in het Byzon-
vegten sommige byzonderheden, welke derheden,
hier verdienen gemeld te worden, in agt die fom-
nemen. Twee Natien (gelyk *Kolbe* mige Hotten-
spreekt) zyn 'er, de *Chamtouers* en de totten in
Heykoms namelyk, die niet ophouden van het veg-
vegten, zo lang als de Overfte op zeker ten in
foort van fluitje speelt. Wanneer zy zelfs agt ne-
tienmaal zo veel dooden hebben als hunne men.
vyanden, en het baarblyklyk is dat de slag
niet

III. niet gelukkig voor hun zal uitvallen, blyven
 Hoofdst. zy egter vegten, zo lang als hun Overfte blyft
 speelen, en zo ras als hy ophoudt beginnen zy
 te wyken; wanneer hy weder begint, keeren
 zy onmiddelyk op hunnen post; de klank van
 het fluitje regelt alle hunne bewegingen.
 Wanneer de vyand de vlugt neemt, en het
 fluitje nog bespeeld wordt, vervolgen
 zy de vlugtenden, en wanneer het
 ophoudt, laten zy hen zonder hinder
 voortgaan. — Anderen blyven zo lang
 vegten, tot dat 'er een gerugt door het le-
 ger verspreid is dat zy meer dooden hebben
 dan de vyand; en het zy dit gerugt ge-
 grond of ongegrond zy, verlaten zy, wan-
 neer het zelve ontftaat, onmiddelyk het
 slagveld. — Eenigen ftryden zo lang
 als hun Overfte niet gefneuveld is, want hy
 moet overwinnen of fterven, en zo ras als
 hy niet meer gezien wordt, neemt zyn
 gantsche leger de vlugt.

Van hun- Eene enkele overwinning beflist doort-
 ne onder- gaans (gelyk wy reeds gezegd hebben) den
 handelin- gantschen oorlog. De overwonnenen ver-
 gen tot voegen zich gemeenlyk by de Hollanders,
 vrede. die aan de Kaap wonen, welken zy ver-
 zoeken middelaars van het gefchil te willen
 zyn. De Gouverneur laat dan niet na
 eenen Officier van aanzien aan het hoofd
 van eenige foldaten te zenden, om den twist
 te doen eindigen. Zoras als die Officier
 aangekomen is, zenden de overwinnaars
 hem hunne gevolmagtigden, om te verze-
 keren dat zy in alle maatregelen tot een
 vergelyk, welk hy gevoeglyk zal oordee-
 len,

len, treden willen. Men kan hieruit begry- III.
pen dat de Hottentotten zeer hooge agting Hoofdst.
voor de Hollanderen hebben opgevat. De
Officier heeft altyd last om de artikelen zo
te schikken, dat zy voor de beledigde party
voordeeligst zyn. Die billyke voorzorg
brengt te weeg dat beide de partyen
zeer gewilliglyk in zyne uitsprake be-
rusten. Wanneer die scheidsman oor-
deelt dat eene der partyen aan de andere
vergoedinge moet doen, geschiedt zulks
onmiddellyk, en hiermede nemen alle
geschillen een einde. De Hollanders eischen
ter vergoedinge van de kosten, welke zy
in dergelyke gevallen maken moeten, van
hun, die zy dus bevredigen, zeker aantal
van beesten. Thans verkopen de Hotten-
totten, by die gelegenheden, aan hunne
weldoeneren eene menigte van groot en
klein vee, tot veel minder prys dan zy
gewoon zyn, het geen de kosten merkelyk
vermindert, inzonderheid wanneer het ge-
val plaats heeft in eenen tyd, waarin men aan
de Kaap vee noodig heeft. Maar indien 'er
vee genoeg is, dan vallen die reizen vry
kostbaar. Zy zyn egter al te naauw ver-
bonden met eene goede staatkunde, om nage-
luten te worden.

De Hottentotten hebben, na het behalen Hunne
der overwinninge, eene bescheidenheid ten beschou-
aan zien van de dooden, welke, onzes we- denheid
tens, by gene andere Natie te vinden is. jegers de
Nimmer berooven zy de lyken hunner vyand- dooden.
den, nimmer mishandelen zy dezelve op
enigerleie wyze. Zy nemen geene van

N hun-

III. hunne wapenen, noch hun gewaad, noch
 Hoofdst. hun mes, noch iets van hunne sieraden; zy
 voelen zelfs niet in hunne zakken, en ont-
 eeren nimmer hunne gedagtenis. Wanneer
 een vyand gestorven is, houdt hy op
 hun vyand te zyn, en men laat hem in
 ruste. Nadat de overwinnaars hunne dooden
 begraven hebben, verlaten zy het slagveld,
 en vergunnen den overwonnenen vryheid om
 den zelfden pligt jegens hunne dooden waar
 te nemen.

Hunne
 wreed-
 heid te-
 gen de
 Krygsge-
 vange-
 nen,
 overloo-
 pers en
 verspie-
 ders.

Het eenigste dat men hun met reden
 kan tegenwerpen, is dat zy de krygsgevan-
 genen, welken zy bemagtigd hebben oogen-
 blykelyk doen sterven. Zy sparen ook de
 overloopers en verspieders van den vyand,
 welken zy in handen kunnen krygen, niet.
 De sterkste voorpraak is niet magtig om dit
 harde vonnis te verzagten. Het gantsche
 leger, ja de geheele Natie, vordert dezen
 ter straffe, en de wraakzugt kan alleenlyk
 door hun bloed voldaan worden. De over-
 loopingen zyn in hunne oorlogen ook zeer
 menigvuldig; doch men vindt onder hen
 maar zelden verspieders, en niets, dan zeer
 grote belooningen of zeer schoone beloften,
 kan hen bewegen om het te worden.

Hunne
 verbinte-
 nissen.

Wanneer eene Hottentotsche Natie (om
 hier weder met *Kolbe* te spreken) ryk en
 volkryk is, zo is dezelve, even als de
 Europische Natien, welke zich in die gun-
 stige omstandigheden bevinden, trotsch,
 heerschzugtig, en ontzaglyk voor haare nabu-
 ren. Dit heeft inzonderheid plaats in stre-
 ken, die ver van de Kaap zyn afgelegen,
 en

en werwaards de Hollanders niet zonder III. grote moeite en kosten troepen hebben kunnen zenden. Om de geweldnaryen van deze ontzaglyke naburen voor te komen, maken zy doorgaans *of*- en *defensive* verbonden. Alle de artikelen, waaruit dezelve bestaan, worden met eene onschendbare getrouwheid en ongeemene naauwkeurigheid uitgevoerd. Wanneer een troep hunner bondgenoten het ongeluk heeft van door anderen ontrust en verongelykt te zyn, dan sryden zy met denzelfden moed en standvastigheid, als of zy hunne eigene zaak handhaafden. Nimmer leggen zy de wapenen neder, voor dat zy, welken zy hunne hulp beloofden, die afleggen. Zy deelen, zonder uitzondering, in alle gevaren en in alle ongelukken. Eenigen vernoegen zich met die verbintenis en slegts aan te gaan voor den tyd dat een enkele oorlog blyft duren; zy volgen ze gedurende dien tyd met alle naauwkeurigheid op; doch het eind van den oorlog maakt ook het eind van het verdrag.

In tyden van vrede hebben zy, om het Hunne volk, en inzonderheid jonge luiden, te oefenen, dikwyls spiegelgevegten, waarvan Kolbe spiegelvegten. zegt meermalen getuige geweest te zyn. In dezelve bedienen zy zich nooit van boogen, en maken maar zelden gebruik van de Hasfagaye. Hunne twee stokken, de Kirri en de Rackum, nevens eenige steenen, zyn dan hunne gewoone wapenen. In twee partyen verdeeld zynde, schikken zy iedere van dezelve in slagorde. Het ge-

III. **Hoofdst.** vegt begint met een groot geschreeuw, en vervolgens hagelt het op beide de legers Rackums. Zoras als zy zich van de stokken bediend hebben, beginnen zy met steenen te vegten, van welken zy grote hoopen byeenbragt hebben. Die deze gevegten gezien hebben, kunnen het genoeg, welk zy daarin vonden, niet genoeg uitdrukken; en erkennen dat zy, indien zy geen ooggerungen geweest waren van de behendigheid en vaardigheid der Hottentotten, in, met hunne enkele Kirris en Haslagayen, de Rackums en steenen, die hun op het lyf vallen, af te weeren, nooit zulk een denkbeeld wegens dezelve zouden gehad hebben, op het geruigenis van anderen. Wanneer een Hottentot iets op zich ziet aanvliegen, houdt hy zich zo wel op zyne hoede met zynen Kirri, en weet denzelven zo juist te bestieren dat hy maar zelden getroffen wordt, ten minsten wanneer het gevegt maar dient tot oefening. Zy bedienen zich ook van denzelfden stok, om de slagen, die hun van verre, zo wel als die hun van naby worden toegebragt, af te weeren; in dit alles doen zy eene behendigheid blyken, waarover de bedreevensten in den wapenhandel zich zouden verwonderen. Zy hebben daarenboven hunne vernuftige krygslisten. Nadat zy elkanderen dus eenen tyd lang geslagen hebben, geeft men eindelyk het teeken om uit te scheiden; het gevegt houdt dan op, en elk keert naar zyne woonplaats. Het is door

door deze spiegelgevegten dat zy den jongen III. luiden denkbeelden van wezenlyke veldsla- Hoofdst. gen geven, en in zulken, die dezelve meermalen bygewoond hebben, de krygskunde onderhouden.

Zy oefenen zich ook zeer dikwyls ter Oefening bereikinge van een zeker doelwit met schig- gen ter ren, steenen, Haslagayen en Rackums. bereikinge van Men staat van verwondering opgetogen, zeker wanneer men de juistheid van hunne oogen wit, en handen by deze oefeningen ziet. Wanneer zy eencn steen willen werpen, hebben zy een groot wit, als by voorbeeld een stuk van twintig fluivers, geplaatst op den afstand van honderd schreeden. Kolbe getuigt dat hy, na verscheidene steenengezien te hebben, die regtstreeks het wit troffen, 'er telkens eenen verwagte, die het zelve miste, maar vrugteloos, dewyl zy allen het doel bereikten. Het geen het wonderbare nog vermeerdert, is (volgens zyn getuigenis) de wyze, waarop zy mikken, en hunnen slag zeker neemen. Zy blyven, in het opheffen van hunnen arm, niet op dezelfde plaats staan, zelfs vestigen zy hunne oogen niet op het wit, gelyk wy zouden doen; maar zy zyn in eene gedurige beweging, nu naar de eene dan naar de andere zyde springende, nu eens bukkende, dan zich weder opheffende, nu naar den eenen, dan naar den anderen kant overhellende; hunne oogen, handen, voeten, ja alle de leden van hun ligchaam, zyn in ongewoone werking; men zoude hen in die oogenblikken haast voor zinnelooze menschen

III. schen houden; en wanneer men zich ver-
 Hoofdst. beeldt dat zy om hun wit niet meer denken,
 werpen zy den steen, dien zy vasthouden,
 weg, en missen nooit het doel te tref-
 fen.

De handtering van , en de oefening met
 den boog, is niet minder wonderbaar.
 De verdienste van een Hottentot hangt
 voor een groot gedeelte af van zyne be-
 kwaamheid in de behandeling van dat wa-
 pentuig. Het volk oefent zich om met
 pylen te schieten naar een zeker wit, het
 welk weinig groter is dan een van de
 kleinste geldstukken, en dat op eenen vry
 groten afstand geplaatst wordt. Zelden
 missen zy het zelve te treffen, en nooit zyn
 zy 'er ver af, mids dat de wind maar stil
 blyve. Onder het mikken blyven zy egter
 niet stil staan, gelyk de Europeanen gewoon
 zyn te doen,

De behendigheit der Hottentotten, en
 de juistheid van hun gezigt, is ook blyk-
 baar in de wyze, waarop zy zich van de
 Hasfagaye en van den Rackum bedienen.
 De Hasfagaye wordt onder hen beschouwd,
 als het beste wapentuig, het welk zy
 hebben, zo voor den kryg als voor de jagt.
 Men moet ook erkennen dat zy dezelve
 met zo veel voordeels weten te gebruiken,
 dat zy'er de wildste dieren mede kunnen tref-
 fen, en de bloedigste slagen in den oorlog
 toebrengen. Wanneer zy de Hasfagaye
 naar zeker wit willen rigten, springen
 zy telkens op, terwyl zy dezelve met
 geweld omzwaayen. Men zoude uit de
 bui.

buigingen , welke zy by die gelegenheden III.
aanrigten , haast besluiten dat zy niets Hoofdst.
ernstigs bedoelden , en egter vliegt die halve
piek hun met groot geweld uit de hand , en
treft doorgaans het doel.

Verscheidene Schryvers (opdat wy thans Moeye-
totj de beschouwing van den Godsdienst lykheid
des volks overgaan) hebben getwyffeld om de
of de Hottentotten wel eenig denkbeeld denkbeeld
hadden wegens God. Men mag zelfs den van
zeggen dat alle Schryvers , die over dit volk
derzelver Godsdienst gesproken hebben , wegens
zeer schielyk over dit onderwerp heen den Gods
lopen , en het gantsch niet met elkanderen dienst te
eens zyn. Ongetwyffeld is het zeer ontdek-
bezwaarlyk iets van de Hottentotten te ken,
verneemen wegens hunne Godsdienstplegtig-
heden ; het is zelfs niet gemaklyk van hun
te hooren of zy 'er wel eenige altoos heb-
ben. Zy houden dezelve voor de Euro-
peanen zo geheim als zy kunnen ; en wan-
neer men hen over dit onderwerp , zo wel
als over andere gebruiken die onder hen
plaats hebben , vraagt , zyn zy zeer
agterhoudend , en verbergen de waarheid
met grote zorgvuldigheid. Wanneer zy
zich in omstandigheden bevinden dat zy
bezwaarlyk zwygen kunnen , schroo-
men zy niet duizend valscheden te ver-
zinnen. Dit is oorzaak dat men hen
zeer dikwyls srydig met zichzelve en
met anderen bevindt ; en wanneer men
hen die srydigheid verwyf , zyn zy
gewoon te zeggen dat de Europeanen list-
tig en altyd vol ontwerpen zyn ; dat zy